

NO-115
December-2015
M.A., Sem.-I
401 : Sanskrit
(Classical Sanskrit Drama)
अभिज्ञानशाकुन्तलम्

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) नीचेनाभांथी गमे ते त्रश श्लोकोनुं भाषांतर करो : 9
Translate any **three** of the following verses :
(1) ग्रीवाभङ्गाभिरामं मुहुरनुपतति स्यन्दनेबद्धदृष्टिः
पश्चार्धेन प्रविष्टः शरपतनभयाद्भूयसा पूर्वकायम् ।
दर्भैरर्धावलीढैः श्रमविवृतमुखभ्रंशिभिः कीर्णवर्त्मा
पश्योदग्रप्लुतत्वाद्वियति बहुतरं स्तोकमुर्व्यां प्रयाति ॥
(2) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति ।
इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ॥
(3) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ॥
(4) रम्यं द्वेष्टि यथा पुरा प्रकृतिभिर्न प्रत्यहं सेव्यते
शय्या प्रान्तविवर्तनैर्विगमयत्युन्निद्र एव क्षपाः ।
दाक्षिण्येन ददाति वाचमुचितामन्तःपुरेभ्यो यदा
गोत्रेषु स्खलितस्तदा भवति च व्रीडाविलक्षश्चरम् ॥
(5) शैलानामवरोहतीव शिखरादुन्मज्जतां मेदिनी
पर्णाभ्यन्तरलीनतां विजहति स्कन्धोदयात् पादपाः ।
संतानात् तनुभावनष्टसलिला व्यङ्क्ति भजन्त्यापगाः
केनाप्युत्क्षिपतेव पश्य भुवनं मत्पार्श्वमानीयते ॥
- (B) असंदर्भ सभञ्जवो : (गमे ते भे) 5
Explain with reference to context : (any **two**)
(1) अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ।
(2) त्रिशङ्कुरिवान्तराले तिष्ठ ।
(3) मूर्च्छन्त्यमी विकाराः प्रायेणेश्वर्यमत्तेषु ।
(4) वत्स, ते भागधेयानि पृच्छ ।

2. (A) નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે ટૂંકનોંધ લખો : 7
Write short notes on any **two** of the following :
- (1) ભ્રમરબાધા પ્રસંગ
 - (2) કરભક-પ્રસંગનું નાટકીય મહત્ત્વ
 - (3) દુર્વાસા-શાપ પ્રસંગનું ઔચિત્ય
 - (4) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલમ્ – શીર્ષક
- (B) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલના ચતુર્થ અંકનું કાવ્યસૌંદર્ય વર્ણવો. 7
અથવા
કાલિદાસની નાટ્યકલાની મુખ્ય વિશેષતાઓ જણાવો.
3. (A) ધીરોદાત્ત નાયક તરીકે દુષ્યંતનું ચરિત્રચિત્રણ કરો. 7
અથવા
અભિજ્ઞાનશાકુન્તલના ઋષિઓના પિતૃકાર્ય પર સમીક્ષા કરો.
- (B) પ્રિયંવદા-અનસૂયાની ચરિત્રગત લાક્ષણિકતાઓ વર્ણવો. 7
અથવા
'શકુન્તલા-પ્રત્યાખ્યાન'માં વ્યક્ત થતું કવિનું જીવનદર્શન ચર્ચો.
4. (A) કાલિદાસના નાટકની પ્રતિનાયિકાઓની વિશેષતાઓ જણાવો. 7
અથવા
વિક્રમોર્વશીયમ્ નાટકની વસ્તુસંકલના વર્ણવો.
- (B) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલમ્ અને વિક્રમોર્વશીયમ્માં વ્યક્ત થતો કાલિદાસનો પ્રકૃતિપ્રેમ જણાવો. 7
અથવા/OR
માલવિકાગ્નિમિત્રમ્ અને અભિજ્ઞાનશાકુન્તલમ્ના વિદૂષકની તુલના કરો.
5. નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના જવાબ સંક્ષેપમાં લખો : 14
Write answer in brief any **seven** of the following :
- (1) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલના નાન્દીશ્લોકમાં કવિ શિવના કયા સ્વરૂપનું વર્ણન કરે છે ?
 - (2) તપોવનમાં કણ્વની ગેરહાજરીને લીધે ઉદ્ભવેલી નાટ્યક્રિયા જણાવો.
 - (3) શાકુન્તલના વિદૂષકના દુઃખનું કારણ શું છે ?
 - (4) ધનમિત્રના પ્રસંગથી દુષ્યંતના ચિત્ત પર શી અસર થઈ ?
 - (5) પરિહાસવિજલ્પિતમ્નો વ્યંગ્યાર્થ જણાવો.
 - (6) વિક્રમોર્વશીય નાટકમાં શેનાથી અંતરાય ઊભો થાય છે ?
 - (7) કાલિદાસના નાટકોમાં પ્રયોજાયેલા અતિમાનવીય તત્ત્વો કયા-કયા છે ?
 - (8) 'સર્વદમન દુષ્યન્તનો પુત્ર છે' તે માટે કવિ કયું અભિજ્ઞાન પ્રયોજે છે ?
 - (9) વિદાય-વેળાએ શકુન્તલાને કશ્યપ કયો ઉપદેશ આપે છે ?